

TOVARNIKI VESTNIK

1. DECEMBRA 1940

KRANJSKA INDUSTRIJSKA
DRUŽBA-JESENICE-FUŽINE

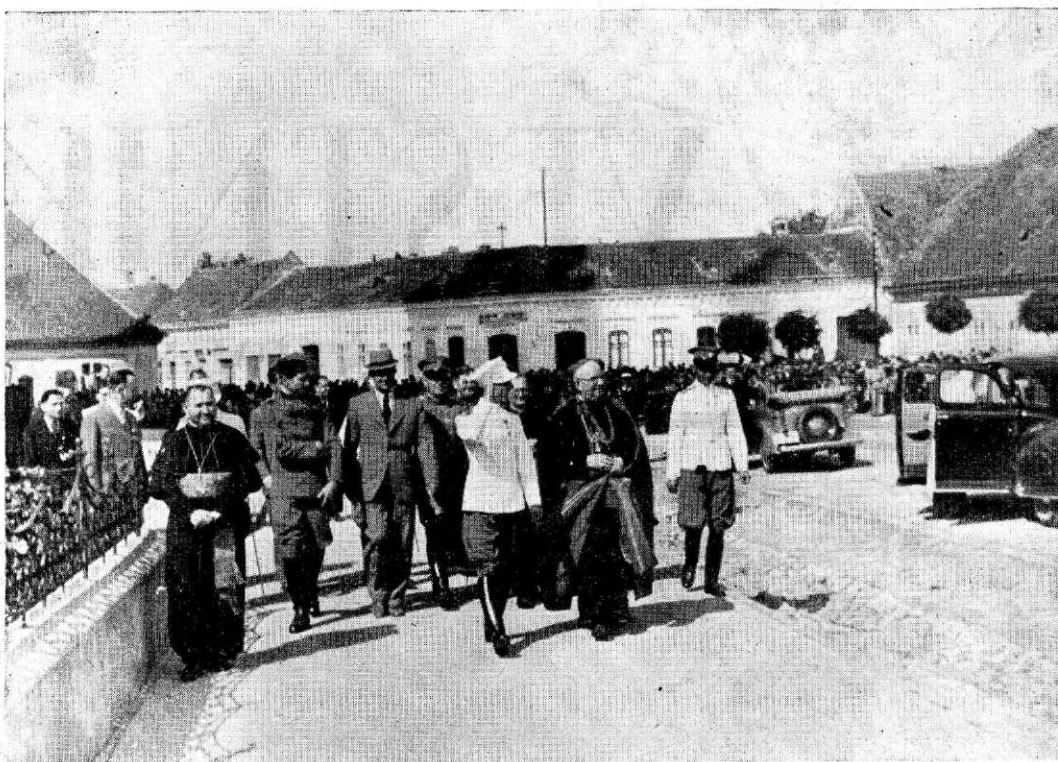
LETNIK 4 · ŠTEV. 24

KRALJ PETER II.
OB PRILIKI OGLEDA
VOJNOTEHNIŠKEGA
ZAVODA V KRAGU-
JEVCU S PREDSTAV-
NIKI VOJSKE

Naš ponosni in svobodoljubni narod, naša slavna, s srci junakov opremljena vojska in naš kralj, pravnuk vodje ustanka k svobodi, praznujejo 1. decembra največji praznik Jugoslovanov, dan zedinjenja. — Narod pogumnih src, narod neupognjenih hrbtenic in

svobodnih misli, zemlja ustankov, uporov in klicev k svobodi brez prestopa do končne zmage — tako je zapisano v rojstnem listu Jugoslavije. Kje je še kaka zemlja na svetu s tako častnim in pravičnim dokumentom za prostor na soncu svobode

Na obisku v Djakovem, kjer je domoval veliki Jugoslovan, škof Strossmayer. Kralja spremljata sedanji djakovski škof ter hrvaški ban dr. Šubašić, nekdanji dobrovoljec na fronti za svobodno domovino

BALKAN

Vojna? Na Balkanu ne bo vojne. Desetletja je veljal Balkan za središče neredov v Evropi. V resnici to ni bil nikdar, če so ga velesile pustile na miru. Zlasti danes Balkan ne zasluži, da ga imenujemo nemirnega.

Mi smo svoje stvari na Balkanu uredili. Poglejte samo poročila o delu v minulih letih, pa boste videli, da Balkan že davno ni več leglo nereda, marveč torišče medsebojnega razumevanja. Upam si trditi, da so odnosi med balkanskimi državami bolj urejeni kakor kjer koli v Evropi in da je nevarnost vojne mnogo manjša kot v vseh ostalih delih našega kontinenta.

Ne, v nobenem primeru ne obstoji nevarnost, da bi šle balkanske države v vojno. Toda obstajajo, na žalost, neki zunanji vplivi, ki kakor že prej poizkušajo, da bi se Balkan držal v vznemirjenju in da se onemogoči sporazum.

Potrebno je, da ostane Balkan svoboden tujih vplivov, ker balkanske države lahko samo tedaj, ako bodo prepuščene same sebi, izpolnijo željo svojih narodov za mir in sodelovanje za zavarovanje splošnega evropskega miru. Če bi se velesile sploh vzdržale vmešavanja v balkanske zadeve, bi ne bilo nikoli niti najmanjše sence vojne nevarnosti.

V Beogradu 1934. leta.

ALEKSANDER I.

Besede kralja svobodoljubnega naroda Jugoslovanov in velikega državnika na Balkanu, pokojnega Aleksandra I., zvenijo kakor visoka pesem ponosu, časti in pravičnosti Balkanu in njegovemu ljudstvu.

Bodočnost nam ne more prinesiti nove teže, kajti 1600 let smo bili v preiz-

kušnji, ali smo vredni svobode, in smo to preizkušnjo prestali z odliko. Niti največje države na zemlji nam v kulturni dobi ne bodo mogle odrekati časti in pravice svobodnega naroda, kajti čim večje bi bile njihove moči, tem večja bo tudi njihova dolžnost, spoštovati pravično borbo in pravičen dom poštenega ljudstva na zemlji. Jugoslavija je rezultat 1600 letnega bojevanja za svoboden dom in ta rezultat je uspeh častnih, svobodoljubnih in junaških src.

NAŠA LEPA KNJIGA

Shranite seznam knjig, ki bodo na razpolago v javni šolski knjižnici KID. Knjižnica bo pričela posloovati v kratkem.

Dnevnik malopridnega Jurčka. Prevedel Boris Rihteršič.

Erjavec F., Izbrani spisi za mladino.

Foe, Robinson Crosue.

Golar, Bob za mladi zob.

Grimm, Pravljice.

Grošelj M., Mladi rod za god.

Hey, Sto basni za otroke.

Jezernik, Medvedek godrnjavček.

Jezernik, Princeza Iza.

Jezernik, Tri pravljice.

Jurkovič, Mala kraljica noči.

Karalijčev, Pri ognjišču.

Kardelj, Potovanje skozi čas.

Kersnik, Izbrani spisi za mladino.

Klopčič, Dedek Miha.

Kmet, Lovci na mikrobe.

Komanova, Slike, zgodbe, šale vse za moje male.

Komanova, Stric s košem.

Komanova, Teta s cekarjem.

Korban J., Kralja sta se razveselila.

Koritnik Griša, Na razpotju.

Koroške narodne pripovedke. Zbral V. Möderndorfer.

Koroške uganke in popevke. Zbral V. Möderndorfer.

Kresnice, I., IV., VI./IX. zvezek.

Krylov, Basni.

Kunčič, Tinček in Tonček.

Kunčič, Krojaček veseljaček.

Kunčič, Najdenček Jokec.

Kunčič, Ptiček z dvema kljunčkoma.

Kunčič, Za židano voljo.

Kunčič, Mlada njiva.

Le Braz, Islandska Velika noč.

Levstik Fr., Zbrani spisi za mladino.

Levstik Vlad., Deček brez imena in druge zgodbe.

London J., Klic divjine.

Lovrenčič J., Pastir z belo ptico.

Lovrenčič J., Tiho življenje.

Magajna, Čudovita pravljica o Vidu in labodu.

Meško, Mladim srcem, I./III. zvezek.

Meško, Našim malim.

Milčinski, Pravljice.

Milčinski, Tolovaj Mataj in druge slovenske pravljice.

Milčinski, Zgodbe kraljeviča Marka.

Milkovič A., Potepuhi.

Olferz, Pokonci izpod korenin.

Pravljice. Zbral Ivan Flerč.

Naš mladi kralj v eni izmed delavnic Vojnotehničnega zavoda v Kragujevcu

JESENIŠKO VOJNO POROČILO

(Nekje ob plavžih)

Močan sunek na odseku fronte gospodarskega dela; delno napredovanje na odseku fronte socialnega skrbstva. Nenadni zahrbtni napad draginje

Svetu je znano, da so Jesenice napovedale vojno. To je bilo storjeno čisto v smislu današnjih dni. Zaradi pametne politike vodstva naše države in zaradi spoštovanja, ki ga uživata naš narod in naša domovina za pravično ter pošteno borbo za svobodni dom, Jugoslavijo, nam ni bilo treba napovedati krvave uničevalne vojne. Jeseniška vojska torej ni bila mobilizirana za uničevanje, nego za ustvarjanje dobrin, ki jih naše ljudstvo, naš kraj in naša domovina še mnogo potrebujejo. Naša vojna je vojna ustvarjanja boljšega življenja ljudstvu, vojna krepite domovine in to vojno bijemo na jeseniškem odseku fronte neizprosno.

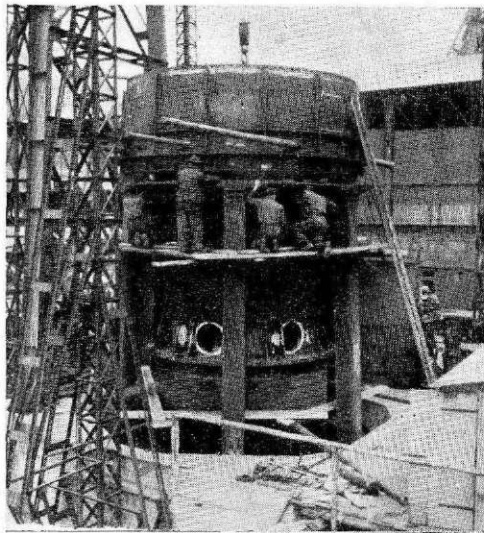
Jasno je bilo namreč, da bi s samim moledovanjem ob stari in nepopolni železarni pri novih kakovostnih in tržnih zahtevah in razmerah ne prišli nikamor. Nobeno sklicevanje na potrebe ljudstva ali kraja ne bi moglo pomagati, kajti iz samih simpatij do imena Jesenic ne bi tu nihče naročeval niti enega žebnja več. Še manj pa bi zaleglo sklicevanje na siro-

mašnost kraja, kajti tudi Lika je siromašna. Železarna bi životarila, mi pa bi čitali, kako v drugih krajih uspeva podjetnost, kako ob njej raste gospodarsko, socialno in kulturno blagostanje ljudi. Ne bi pomagalo ljudem nobeno hujskanje proti podjetnosti, ostal nam bi res zelo čist planinski zrak in kristalne vode, polne rib. Celo hujskači proti delavnostim bi se porazgubili, ker tudi tisti iščejo gnezda tam, kjer je kdo kaj z delom ustvaril, in se bedi izogibljejo, ker nimajo lačnemu ljudstvu česa dopovedovati, če ni podjetnosti, ki bi »stiskala«.

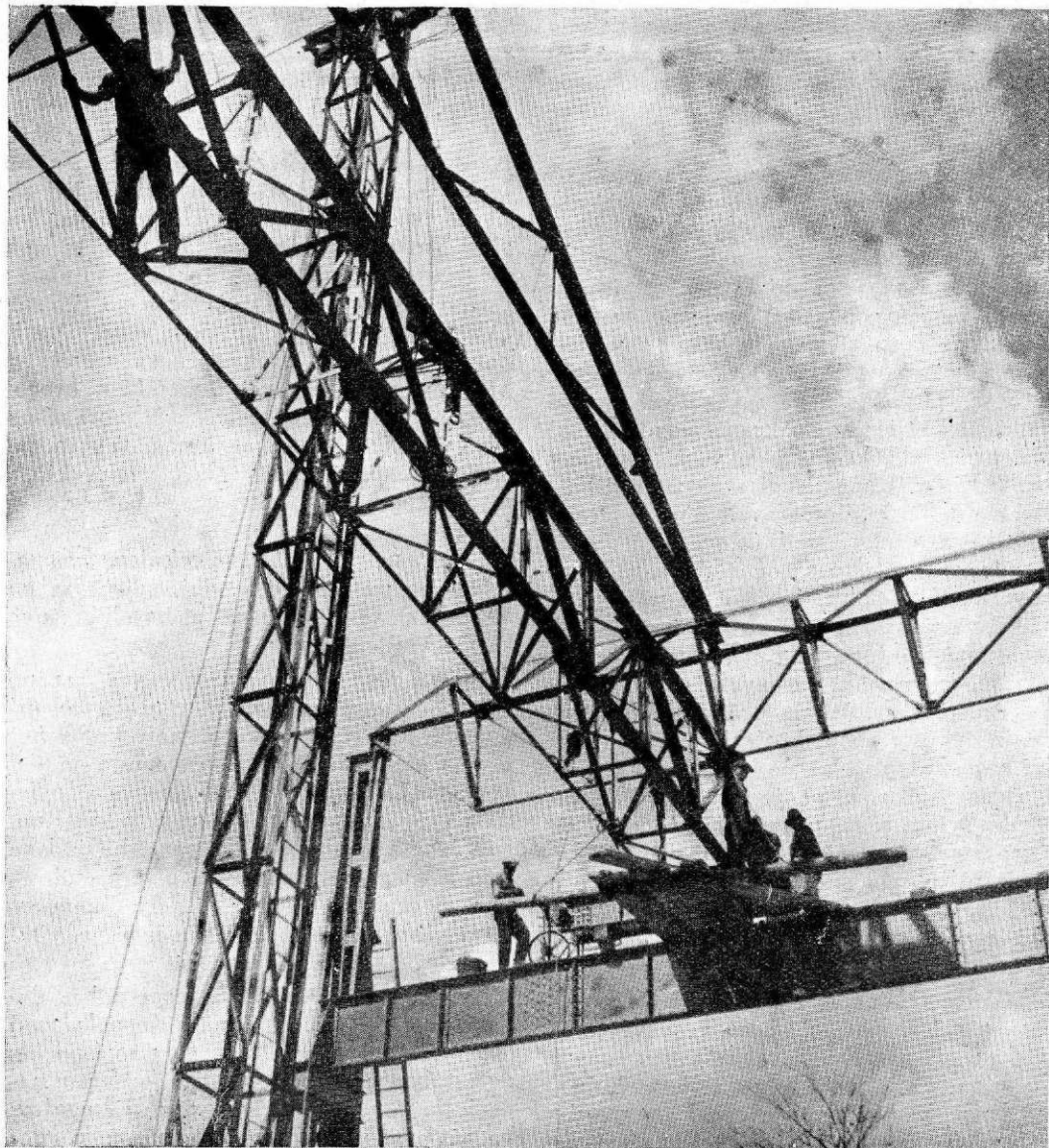
Zdravega gospodarskega smisla je bilo treba, podjetniškega duha, močne iniciative, žrtev in investicij, odločnosti, ljubezni do dela, pesmi krampov, lopat in strojev, srčnosti dela in ustvarjanja, kar edino je na tej božji zemlji sposobno, da stvarno gradi osnovo boljšega obstanka ljudi — vse drugo se potem že poleg tega prefilozofira in uredi.

Taka je bila prva vojna napoved Jesenic. Na tej fronti smo dosegli popoln

napredek. Tisti, ki so Jesenice že pomilovali, ki jim niso več zaupali — med njimi celo lastni rojaki — so začeli Jesenice občudovati. To zadnje je vsekakor boljše za oceno položaja Jesenic. Padla je

Delo na železnem oklepu novega plavža

Delo na železnih konstrukcijah ob jeseniškem plavžu

odločitev: zaupanje in nove investicije, študij, načrti, merjenja, krampi, lopate, novi stroji, novi objekti, izboljšanje načina dela, večja izraba časa, boljša kakovost, novim tržnim zahtevam ustrezajoča proizvodnja, nad vsem pa krona — lastni plavži. Še več: stotine brezposelnih družinskih očetov je dobilo delo, stotine novih eksistenc je bilo ustvarjenih v dobi največje potrebe; iniciativa na Jesenicah je pognala po žilah mnogih obrti novo kri. Pa še več: ustanovitev lastne šole za izobrazbo domačih strokovnjakov, študijska potovanja delavstva po svetovni industriji, poziv novi dobi po sodelovanju, boj srednjeveškemu sovraštvu itd. Vse za rast in procvit delavnosti, ki more edina ustvariti boljše za ljudi in boljše za narode in ob kateri se šele lahko potem razvija vse drugo potrebno socialno in kulturno delo.

Ob začetku sedanje prave vojne v svetu se je tudi na Jesenicah razpasla v takih časih običajna miselnost — malodušje. Same »novice«, same »senzacije« od ušes do ušes, malodušje na veliko. Kako bo neki, kaj bo sedaj, sveta konec, v krvavi vrvež, vse mogoče, samo, da živi malodušje.

Takrat so Jesenice zopet napovedale vojno, vojno malodušju na vseh frontah. Za prve nervozne dni so bile prirejene ene najlepših športnih iger revirja, dane so bile nove investicije za nova dela, zbor športne kovinarske mladine je bil poslan po domovini, da obiše narodna svetišča: Oplenac, Avalo, prestolnico in številne industrije Jugoslavije. Prirejani so bili veličastni prazniki kulture in športa delovnega ljudstva, kakršnih domovina še ni videla. Istočasno je napredovala fron-

PO LEPI SLOVENIJI

(Dalje.)

V Št. Jakobu ob Savi sva slučajno naletela na »žegnanje«, ki so ga ta dan tu imeli. Seveda so nama pri znancih postregli z najboljšim in kar verjeti niso hoteli, da nisva prišla nalašč na žegnanje.

Popoldne pa sva jo urezala po lepi cesti za Savo v Dol mimo Sv. Helene ter se ustavila šele v Verneku nasproti Kresnic, kjer sva v senci vinske trte pri »Cerarju« občudovala žično železnico, ki vozi z gore v veliko apnenico poleg kresniške postaje. V Litiji sem samega začudenja stopil s kolesa ter strmel nad napredkom tega, nekoč tako neznatnega trga. V Šmartnem imajo zdaj še eno cesto, brez klanca, in po tej sva bila kmalu tam pred krasno dvostolpno dekanjsko cerkvijo, ki jo je zgradil kranjskogorski rojak dekan Žlogar. Za natančnejše ogledovanje lepega Šmartna pa ni časa, jelo se je mračiti in v četrti ure sva bila v vasi Cerovec ter tam ostala. Pri hiši, kjer so naju spoznali, so nama odkazali lepo sobo z dvema posteljama.

V nedeljo zjutraj sva se poslovila od gostoljubnih Dolenjcev in odpeljala dalje. Kmalu pa je bilo treba v klanec in to polno uro. Na drugi strani pa je šlo po

ta dela in danes stojimo pred novim gospodarskim praznikom Jugoslavije — pred zakurjenjem nove visoke peči. Delo, samo delo. Po časopisih smo brali oglase za sprejem na delo po delavnostih okrog jeseniške industrije. Delo je tisto, ki ustvarja največ zaupanja. Malodušje smo pregnali iz revirja z zaupanjem in delom.

V tej vojni smo dobili malega, toda odločnega zaveznika. Kar ni mogla Slovenija, je dosegel naš zaveznik. Na gornjem plavžu stoji v surovem stanju dovršena zgradba modernega zdravstvenega zavoda Bratovske skladišnice na Jesenicah. Bratovska skladišnica je pričela graditi novo bolnišnico v najtežjih časih. To je pozitivno, to je domovinsko delo v dobi, ko je tak udarec po mizi najbolj potreben. Jesenice so zmagovite tudi na fronti socialnega in zdravstvenega skrbstva.

Na mejah domovine smo in blagostanje ljudstva tu je najjačja obrambna črta. Delo na Jesenicah je zato še bolj potrebno in še bolj pomembno.

Zahrbtno nas je napadla sicer draginja, ki hoče uničiti blagostanje ljudi in kraja. Tudi v tem smislu so bili storjeni koraki, da se odbije zahrbtni napad. Toda tu je potrebno sodelovanje vsega ljudstva in vseh krajev. Ta sovražnik je sicer žilav in nevaren, vendar so sredstva, ki ga bodo premagala, da se vrne blagostanje. Samo dobre volje, odločnosti in srčnosti je treba.

Jeseniška fronta dela lahko pričakuje še nadaljnjih zmag, kajti oborožena je z najmodernejšim orožjem. Naša letala so tipa »veselja do dela«, »kakovostnega dela«, naši tanki so zaupanje v vodstvo države in vzajemnost vse delovne skupnosti, naš cilj: gospodarski, socialni in kulturni napredek.

Gabrški gori vse do Sv. Križa kar samo. V preprosti gostilni so nama kaj slabo postregli. Pa bo menda že res, da v teh krajih opolnoči zvoni, to pa zato, da se ljudje prebude in obrnejo v postelji na drugo stran, da jim kislo vino želodca ne preje. Po maši — bila je namreč nedelja — sva zbrzela navzdol ter vozila po romantični dolini **Temenice**, nato pa navzgor proti Zaplazu. Dasi nisva bila oborožena s strelnim orožjem, sva vendar streljala, namreč kozle. Na Čatežu se nahaja po vsej Dolenjski znana gostilna pri Urbančiču, kjer te za mal denar izborna postrežejo, saj si celo Ljubljančani hodijo semkaj pljuča »flikat« s kranjskimi klobasami in piščanci. Ker je bilo ravno poldne, bi se nama kaj prileglo nekaj sličnega. Zvabila naju je krasna cesta, po kateri sva bila kar naenkrat v **Trebnjem**. »Kozel« se je maščeval: v vsem trgu nobenega kosila ter sva morala klaverno odriniti proti **Dobrnju**, a tudi tam sva bila »ob svojem«, morala sva namreč naskočiti svoj »kešt«, ki sva ga nosila s seboj za vsak slučaj. Gostinstvo po dolenjskem podeželju je še zelo slabo razvito.

Ob štirih popoldne sva bila pri sorodnikih v **Žužemberku**, obširnem trgu ob šumeči Krki. Prevozila sva ta dan le okoli 50 km, toda tura je bila tako rekoč gorska. Rada sva se odzvala ponudbi, da ostaneva pri njih ter odšla dol do Krke ter se v nji osvežila.

Sonce je stalo že visoko na nebu, ko sva se drugo jutro poslovila od gostoljubnih Dolenjcev ter zavila po cesti proti jugu. Krasen razgled se nama je odpiral po dolini Krke dol do **Dvora**, ki je dal Jesenicam po opustitvi ondotne železne industrije lepo število izvrstnih rokodelcev železarske stroke: Krašovca, Špeca, Štravsca, Drenška itd., od katerih je še danes nekaj živih. Po krasni gozdni cesti sva prišla do križišča, kjer je stalo na tabli: Kočevje, na drugi strani pa Ribnica. Samo štiri kilometre je bilo do tega nemškega otoka sredi slovenskih vasi. Zavila sva v tisto smer, toda trop cigonov (ne tako pohlevnih kot so naši jeseniški) nama je zastavil pot, pa sva se jim raje umaknila ter zavila proti **Stari Cerkvi**. Ljudje, ki so naju srečavali, so pozdravljali nemški, napisi na prodajalnah nemški in celo na občinski deski je stal nemški napis. »Honzele«, je klicala neka mati svojega sinčka, ki se je igral sredi slabe ceste. Čuden svet, ta nemški otoček. Čez četrte ure sva bila že izven nevarnosti, da bi se ne mogla sporazumeti. Iz **Dolenje vasi** do Ribnice je cesta skrajno slaba, pač zaradi velikega prometa na ribniški kolodvor.

Torej takšna je **Ribnica**, ki jo pozna vsaj vsa Evropa, če že ne ves svet, saj celo pesem pravi: »Po celem svetu znan.« Tu je nad 25 let župnikoval dekan Skubic, nekdanji jeseniški župnik, ki je zgradil jeseniško osnovno šolo, preteklo zimo pa je umrl in je v Ribnici pokopan. V gostilni »Pri Cenetu« imajo izvrstne pripo-

Nekje na Gorenjskem

močke za pod zobe in tudi »tekoče« za deva. Zanimali so se za Jesenice, zlasti za pokojnega javorniškega blagajnika g. Rizzolija, ki je bil ribniški rojak. Ostala sva dalje časa, kot sva mislila, saj je tako zabavno poslušati ribniško narečje.

Spet sva zasedla kolesi ter vzela smer proti zapadu na **Žlebič**, **Ortnek** in **Velike Lašče**. Tu imajo več zanimivosti, saj so Lašče rojstni kraj Primoža Trubarja, Josipa Stritarja in Franca Levstika, ki ima na trgu spomenik. Tudi nekdanji minister Pucelj je Laščan. Društvena gostilna v Lelikih Laščah nosi ponosno ime Vatikan. Polne štiri kilometre sva morala v hrib po tako zvanem **Lužarskem bregu**, nato pa ni bilo več daleč v **Novo vas na Blokah**, kjer je doma smučarstvo in jadralno letalstvo. Eno tako letalo, ki je nosilo ime »Golobček«, sva si ogledala od blizu.

Ko sva privozila v **Cerknico**, sva naletela na največji dirndaj, sejem in pa nabor. Iz vseh gostiln so prihajali glasovi, ki niso bili ubrani.

Dasi še ni bilo pozno, sva vseeno sklenila, da prenočiva v trgu in to pri znancu, kar je vsekakor ceneje kot v hotelu. Celotajno žganecv nama je dal skuhati. **Cerkniško jezero** pa sva si ogledala peš, ker pot do tja ni preveč priporočljiva za kolo. Že v III. razredu ljudske šole so nam pripovedovali o tem čudovitem jezeru; po tolikih letih ga imam pa pred seboj prvič v življenju in morda tudi zadnjič.

Drugo jutro sva po precej dobri, deloma asfaltirani cesti kmalu dospela pred obmejno postajo **Rakek**. Ker ni bilo videti nobenih posebnosti, sva jo ubrala naprej po krasni novi cesti proti **Logatcu**, kamor sva prišla k prijatelju mnogo pre zgodaj, četudi sva se vnaprej javila

(Dalje.)

Ing. Karel Oroszy, obratovodja metalurškega oddelka:

VARJENJE

(Konec.)

Ako varimo z golimi elektrodami, moramo uporabljati pri tem varilni prašek, ki tvori žlindro. Varilna napetost znaša 40 do 65 voltov, jakost električnega toka pa 400 do 1000 amp. Elektrode priklopimo pri istosmernem toku na pol —. Po zavarovanju moramo kos počasi ohladiti; še bolje pa je, če kos ponovno segrejemo.

Plinsko talilno varjenje (avtogensko) je manj primerno za varjenje sive litine, ker plamen okolico močno segreva. Za kose z mnogimi napetostmi ta način ni uporabljen. Pri varjenju moramo paziti na to, da so varilni robovi dobro staljeni in da z močnim mešanjem preprečimo tvorbo plinskih mehurjev. Za dosego lahko tekoče žlindre uporabljamo varilni prašek. Da preprečimo trdoto varilnih robov, jih po varjenju segrejemo s plamenom. Kot varilno žico uporabimo paličice iz sive litine, ker postaja ta takoj tekoča, vendar pa moremo variti samo vodoravno. Sežgane sive litine, ki je bila dalje časa izpostavljena odprtemu ognju (na primer rešetke), sploh ne moremo variti.

Varjenje ostalih kovin

Varjenje ostalih kovin je težje kakor varjenje jekla ali sive litine. Pri tem nastajajo težkoče zaradi velike prevodnosti toplote, nagnjenja k močnemu sprejemanju kisika v segretem stanju, občutljivosti za toploto in lahke vpljivosti.

a) Baker.

Baker ima šestkrat večjo prevodljivost toplote kakor jeklo, zato je potrebno močno dovajanje toplote. Pri avtogenskem varjenju uporabljamo zato večji gorilnik ali dva gorilnika. Da preprečimo dostop kisika, moramo uporabljati varilni prašek. Z udarci po še segretem šivu izenačimo napetosti. Varjenje z obločnim plamenom se je uporabljalo za baker do

sedaj samo z oglenimi ali bronastimi elektrodami pri istočasnem in predgretem kosu. Bakrene elektrode ne dajo zadostnega vžiga (izžiga).

b) Med.

Med varimo avtogensko podobno kakor baker.

c) Nikel.

Nikel lahko varimo avtogensko ali električno.

č) Svinec.

Svinec varimo lahko z vodikovim plamenom ali z ogleno elektrodo.

d) Cink.

Cink se da variti z uporabo ustrežajočih varilnih praškov z acetilenskim kisikovim plamenom ali pri uporabi plamena acetilena pod pritiskom zraka.

e) Aluminij.

Aluminij in njegove legure lahko varimo avtogensko. Varimo samo z varilnim praškom, ker lahko sprejema kisik.

V zadnjem času pa ga varimo tudi z obločnim plamenom in sicer z istosmernim tokom ter z obloženimi elektrodami.

V splošnem lahko rečemo, da zahteva varjenje neželeznih kovin posebne izkušnje in mnogo vaje.

Staro železo bomo uvažali iz Nemčije. Uvoz starega železa iz Nemčije (ker ga pri nas primanjkuje) je prost vseh predhodnih dovoljenj. Za našo industrijo, ki dela s starim železom, bo ta trgovski sporazum med državama gotovo pomemben.

Kaprica in načelnost sta dva različna pojma. Pri zagovarjanju kapric ne gre nikoli več za načelnost. Kaprice so vzrok mnogih sovražnosti na zemlji.

600 delavcev tekstilne tvornice v Varaždinu bo odpuščenih, ker ni surovin in zato tudi ne dela. To je prva korist za varaždinske delavce s strani vojne v svetu.

JESENIČAN NA KRONANJU KRALJA PETRA I.

V Srbiji je bil velik dan kronanja kralja Petra I. Svečanosti so se udeležili tudi Slovenci in Hrvatje kot dokaz bratske misli. Seveda je bila udeležba iz teh krajev že nekako sumljiva. Z Jesenic se je teh svečanosti udeležil znani nacionalni delavec g. Janko Pretnar, sedaj profesor v Ljubljani.

Iz Beograda so se vrnili udeleženci polni navdušenja za skupno domovino Srbov, Hrvatov in Slovencev. G. Pretnar je prinesel s seboj kraljevo sliko, ki jo je izročil svoji materi kot lep spomin. Sliko so čuvali kot svetinjo. Prišli so dnevi, ko so morali v družini sliko skrivati. Bile so preiskave in slika je romala po skrivališčih, da je niso našli, četudi so zanj zvedeli.

Ko pa je prišla zarja svobode in zajela vso domovino Jugoslovanov in ko je bila na jeseniškem kolodvoru prirejena slavnost osvobođenja, so dali sliko na častno mesto. Okrog nje so plapolale narodne zastave in srca so doživljala vstajenje, vstajenje nove svobodne in skupne domovine slovanskega juga.

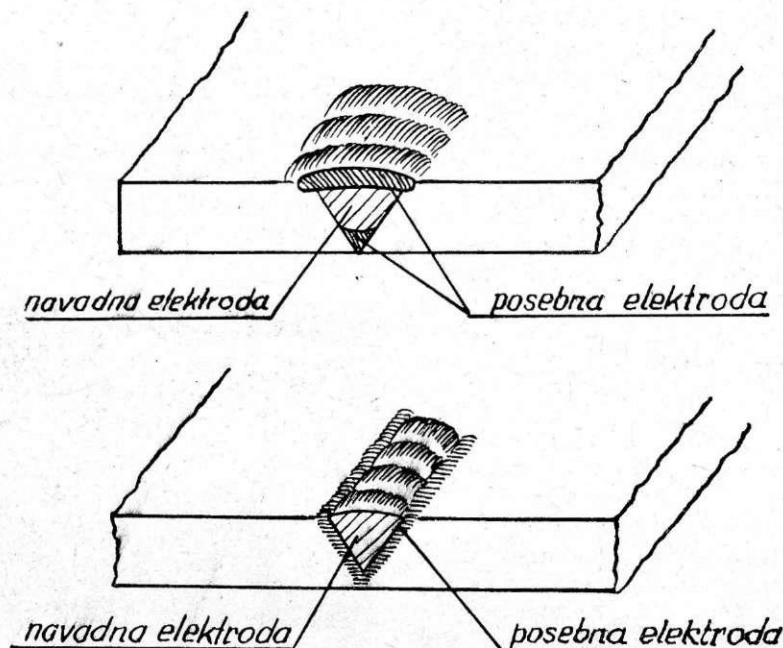
OBVESTILA

POPRAVEK

V zadnji številki je med poročilom o družabnem večeru strojnikov KID razsajal tiskarski škrat. Pri poročilu prisotnih je izpustil kar dve vrsti in tudi vmesne besede prestavil tako, da je nastala neljuba pomota. Pravilno mora besedilo glasiti, da so se družabnega večera udeležili: obratovodja strojnega oddelka, g. inž. I. Sauer; šef električnih central, g. inž. T. Levičnik; asistent, dipl. tehnik, g. M. Stegu; predavatelj na strokovnem tečaju strojnikov, g. Klavara in tako dalje.

LEPOSLOVNA KNJIŽNICA KID

Pričetek poslovanja leposlovne industrijske knjižnice se je malo zavlekel. Vzrok je v prostorih. Seznam knjig priobčujemo, da bo vsak vedel, katere knjige bodo v knjižnici na razpolago. O otvoritvi te lepe ustanove bomo poročali posebej.

Sl. 18. Mrzlo varjenje litega železa. Štednja pri varjenju z Monelovimi elektrodami

Ing. Lev Pipan:

RAVNANJE Z NAPRAVAMI IN ORODJEM ZA ACETILENSKO VARJENJE

PRAVILA

za ravnanje z vodnimi varnostnimi zaporami

1. Ravnaj se vedno po predpisih, ki jih izda k vsaki novi zaporu dobavitelj.

2. Varjenje in rezanje z acetilenom je dovoljeno le tedaj, če je med razvijalnik in gorilnik vključena brezhibno delujoča vodna varnostna zapora.

3. Vsak gorilnik mora biti zvezan s svojo zaporo. Več gorilnikov sme biti na eni zaporu le, če je za to posebej grajena, preizkušena in od oblasti dovoljena.

4. Preiskusi stanje vode v zaporu:

- a) pred pričetkom dela (ob nastopu dnine);
- b) vsaj enkrat med delom (sredi dnine);
- c) po vsakem udaru plamena nazaj.

5. Vodno stanje v zaporu preiskusiš takole: zapreš pipo za dovod acetilena v zaporo, odpreš pipo za acetilen na gorilniku in počakaš, da preneha pihanje (da vodna zapora ni več pod pritiskom), na kar šele odpreš poizkusno pipico na vodni zaporu. Če priteče iz pipice malo vode, je vodna zapora pravilno polnjena. Če voda ne priteče, dolivaj v zaporo vodo toliko časa, da priteče pri pipici. Takoj nato pipico zapri.

6. Pomni, da tudi preveč vode v vodni zaporu ni dobro. Pusti zato pri polnjenju preiskusno pipico tako dolgo odprto, da iztekanje vode iz nje skoraj poneha.

7. Pazi dobro, da med preiskovanjem vodnega stanja ni v vodni zaporu pritiska.

8. Enkrat mesečno se mora izprati notranjost vodne zapore z vodo in očistiti vse nesnage in rje. Ob tej priliki se morajo preiskusiti tudi vsi mehanični deli zapore (ventili, ročice itd.), ali delujejo brezhibno.

9. Glede postopanja pri preiskovanju tesnosti zapore se ravnaj po navodilih za razvijalnik.

10. Popravila na vodnih zaporah vrši strokovnjak in to le, kadar zapora ni v obratu.

11. Če ima zapora v notranjosti zaporne poklopce iz kositrnih lističev, se mora po vsakem udaru plamena nazaj pregledati, če ti poklopce niso poškodovani. Pokvarjene poklopce zamenjaj z novimi.

12. Pri uhajanju plina iz polnilnega lijaka ali pri požaru varnostnega ventila takoj zapri dovod plina iz razvijalnika in preiskusi zaporo na tesnost in vodno stanje.

ke, azbestne šlemce in varnostna očala iz sljude ter aparate s kisikom za dihanje. Privezani so bili na žičnih vrveh, da so jih lahko z motornim vrtljem potegnili iz nevarnega mesta, ako bi se kdo onesvestil. Prve tri dni je Thornton s težavo napravil iz peska obrambni nasip. Pri tem je postal trikrat nezavesten. Izza tega varnega nasipa je bilo treba odstraniti iz belo žarečega prostora vse kovinske predmete, ki so ležali okrog izvora in bi plamen, čeprav bi ugasnil, ponovno vžgali. Nastopil je veliki trenutek. Ves teren je bil naplavljen z vodo. V velikih oblakih se je dvigala para. Z železnimi drogovi so namestili azbestno prevleko čim bližje izvora. Thornton se je po tej preprogi plazec približal gorečemu izvoru. V vsaki roki je imel bombo v teži 7 kg. Dokler je bilo mogoče, so ga brizgali z vodo. Potem je zopet nekaj korakov tlel, nato se je zopet plazil, da je izrazil hladnejšo temperaturo, ki je bila pri tleh. Ko je izgledalo, da ga bo omamila vročina, se je sklonil za nasip in vrgel zaporedoma bombi. Ko sta bombi eksplodirali in se je dim že razblinil, gorečega stebra ni bilo več. Po bobnenju ognja je trenutno nastala moreča tišina. Izbruhnil je aplavz gledalcev.

Ko pa aplavz še ni minil, je plamen tuleče zopet švignil. Plin se je morda na malem kovinskem delcu, ki ga je Thornton prezrl, ponovno vžgal. Morda pa je bil to tudi kakšen žareč kamen.

Uro kasneje je Thornton znova poskusil svojo srečo. Morebiti je bil od prvega napora nekoliko utrujen in se mu je pripetilo tisto, kar je za »močerada« najbolj usodno. Ko je odvrnil prvo bombo in drugo še držal v roki, se je onesvestil. Vsak hip bi bomba zaradi vročine morala eksplodirati. Njegovi pomagači so z vsem naporom vlekli za vrv, ker bi motorni vitel Thorntona prehitro vlekli in bi lahko bomba tudi zaradi tega eksplodirala. Zadnji hip, pa se je kakor čudežno onemogli mož začel premikati in je vrgel drugo bombo v odprtino. Tokrat se je posrečilo izpihati goreči steber.

Thorntona so oddali v bolnico, kjer je hitro okreval.

V enem tednu pa je shujšal za 11 kg. Za svoje delo je dobil 12.000 dolarjev (približno 660.000 dinarjev).

Kmalu po izvršenem delu v Romuniji je odšel v Ameriko zopet gasit goreče vrelce.

Svojega premoženja pa ne bo užival. Slej ali prej zasači vsakega »močerada« ali eksplozija ali plamen ali srčna kap.

Naravne smrti ni umrl še noben »močerada«.

A. B.

KAKO GASIJO POŽARE PETROLEJSKIH VRELCEV

**Naši predniki so bili prepričani, da
močeradu ogenj ne more škodovati**

V sedANJI vojni spoznavamo, kakšno vlogo ima olje. Zavoljo potresa v Romuniji so se nekateri petrolejski vrelci vneli in jih je treba pogasiti.

Kako se to vrši, nam opisuje avtor knjige »Vojna za olje«.

Mesca maja 1929. so navrtali sondo 160 v Moreniju, v bližini Ploestija, v okraju romunskih petrolejskih polj. Ko je bila zvrtna globina 1600 m, je puhnila z nepopisno silo plinska fontena. Izmetala je 200 m cevi in razmetala vse vrtno orodje in izbruhala pesek in kamenje. Eden teh kamnov je z veliko silo priletel na kovinsko konstrukcijo vrtnega stolpa in nastala iskra je vnela plin. Več kot dve leti je gorela sonda, ne da bi ogenj najmanj ponehal. Pritisk plinov ob zgornji odprtini je znašal 75 atmosfer, v notranjosti pa so ga cenili na 200 atmosfer. Tla so se tresla od bobnenja in ognjenega stebra, ki je bruhal kamne v velikosti človeške glave. Več kakor eno leto so skušali pogasiti ogenj. Dnevno je pogorelo 2 do 3 milj. m³ plina v vrednosti 1 milijona lejev (približno 350.000 din). Končno so oblasti sklenile, da pozovejo iz Amerike »močerada«.

»Močerada« imenujejo Amerikanci tiste strokovnjake, ki izpihajo goreče petrolejske vrelce približno na isti način, kot se upihne goreča vžgalica.

Za to je seveda treba namestiti ustrezajočo količino močnega eksploziva na pravem mestu.

Pri gorečih izvorih olja je plamen vedno v zraku. Zemeljski pritisk je tako močan, da olje ali plin prične goreti šele 1 do 2 m nad izvorom. Ako nam je mogoče ta steber odrezati samo za trenutek, je požar pogašen. Ako se posreči zaradi eksplozije še negoreče olje in plin odrezati, je katastrofa odstranjena. Zračni pritisk eksplozije mora biti mnogo večji kakor pa pritisk izvirajočega olja in plina.

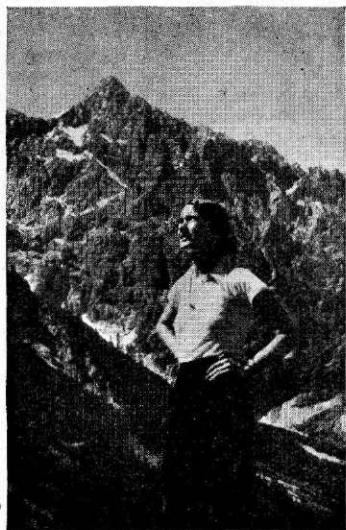
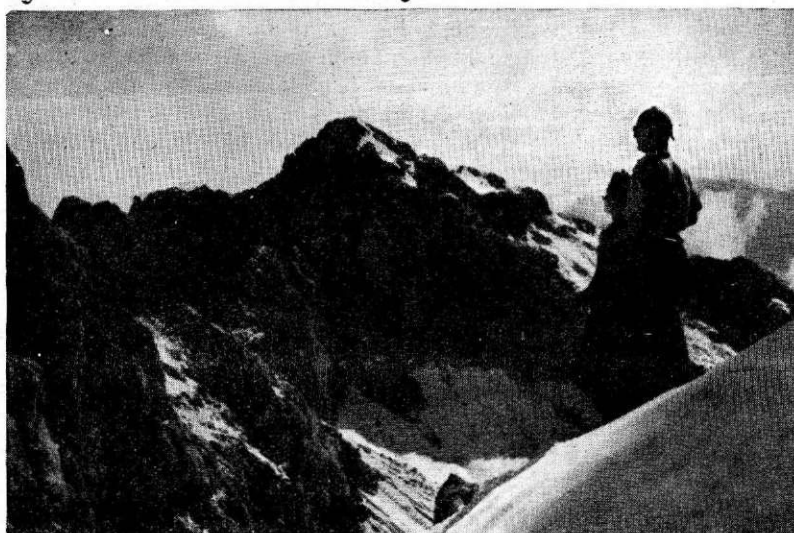
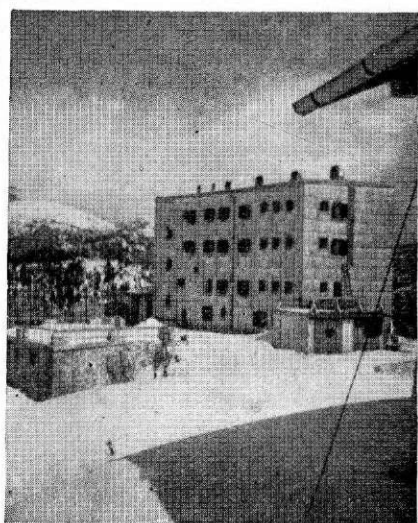
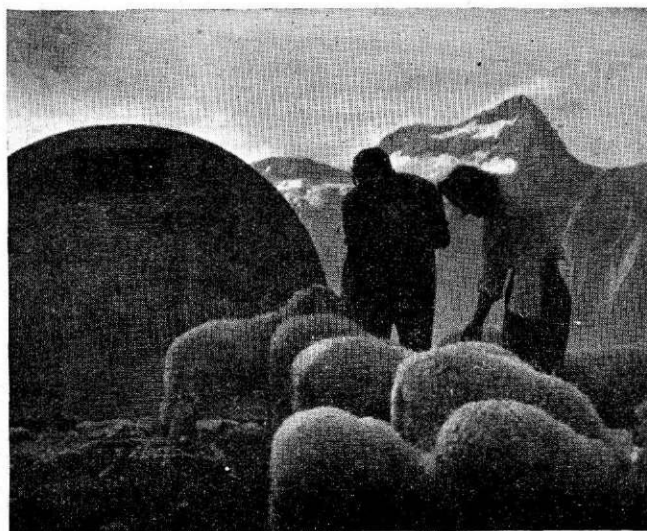
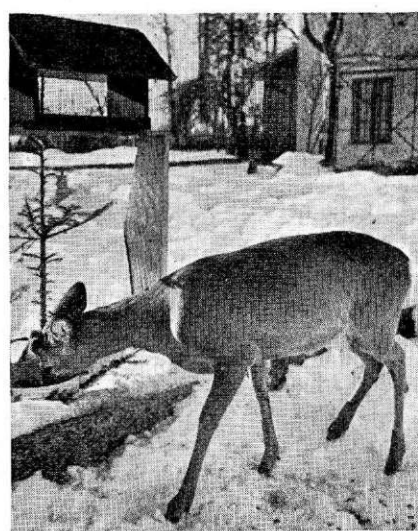
Po dolgih izkušnjah »močerad« ve, kam mora vreči bombe. Te bombe pa morajo biti tudi dovolj učinkovite. Za polnitev se uporablja nitroglicerol.

Ta način gašenja je silno težaven in nevaren. Daleč v okolici gorečega vrelca so vsa drevesa in trava požgana.

Neki gledalec v naslednjem opisuje delo slovitega »močerada« Tex-Thorntona. Bil je to neznanen mož. On in njegovi trije pomagači so vsi nosili azbestne oble-

Nekdanje jeklarne KID v Radovni. Obrat v Radovni je sodeloval s topilnico na Javorniku. Danes se vidijo tam le še razvaline nekdanjih kovačij.

Razor z Velike Dnlne**Triglav s poti na Škrlatico****Motiv pri Valvazorjevi
koči****Dovški križ z Ozebnika med Rokavi****Jalovec s poti na Mojstrovko****Dom na Komni¹****Oblačno jutro pri bivaku za Jezeri****Udomačeni Miško¹**Vse foto MarJon, ¹ foto J. Čop**Opomba k slikam**

Nadaljnje slike za naš nagradni razpis. Slikam se vidi, da so bolj osebne značaja in dane iz osebnega arhiva. Lahko bi dali zbirki naslov: »Ženske v planinah« ali »Drža ženske v gorah«. Avtor današnjih slik — tako se zdi — je zbral v gorah krasno ozadje spominskim osebnim posnetkom. Strokovna ocena slikanja kot takega bo priobčena pozneje.

Kritika. K zadnji zbirki smo dobili pripombo, da tista slika »Stari Monte Carlo« ničesar sama ne pove, kaj sploh predstavlja. Če bi ne bilo podpisa, bi nihče ne vedel, zakaj sploh gre. Slika mora biti taka, da brez podpisa govori. Slika mora sama govoriti. Mogoče je to pravilna pripomba za to stroko.

Dr. med. Glančnik Josip, Jesenice:

ZOBJE

Med zdravstvenimi pokreti, ki naj bi seznanili najširše plasti naroda s splošnimi higijenski pravili, stopa v sedanjem času vedno bolj v ospredje tudi skrb za negovanje zob in ust. Pred še nedolгим časom so se pečali s to panogo zdravstva razmeroma le redki ljudje.

Deloma so cenili negovanje zob samo posamezniki iz izobraženejših slojev, deloma pa so obračali na obolenje ust šele potem večjo pozornost, ko so nastopila ustna obolenja že v večjem obsegu. Večji del naroda po deželi še pred kratkim časom ni poznal pravilnega negovanja ust in zob in tudi večina zdravnikov je omaloževala važnost zdrave ustne votline.

Šele v novejšem času so na podlagi razsežne statistike spoznali, da ljudje zaradi zanemarjenega in pomanjkljivega negovanja ustne votline ne samo lahko izgubijo svoje zobe, temveč tudi obolijo za obolenji, ki so splošne težke narave, n. pr. za malokrvnostjo, za bledičnostjo, za težkimi želodčnimi in črevesnimi katarji, za išiasom in za revmatizmom, za splošno shujšanostjo in onemoglostjo, za rakom, za tuberkulozo in za vsemi ostalimi kužnimi boleznimi. Poprej omenjena statistika je izkazala strahovite številke obolenj zobovja med narodom. Preiskava več sto tisoč učencev je dognala, da ima 95 % vseh šoloobiskujočih otrok pomanjkljivo zobovje. Dognano je, da noben organ človeškega telesa ne oboli bolj kakor prav zobje.

Če pa ima že šolska deca, ki ima poleg mlečnih zob tudi že stalne zobe, tako zanemarjeno zobovje, je vidno, kako žalostno sliko kaže šele stanje zobovja odraslih ljudi. Z mirno vestjo lahko rečemo, da je danes po vseh kulturnih deželah le malo ljudi — komaj eden med tisočimi —, ki bi imeli polnoštevilno zdravo zobovje.

Večinoma je zobnemu obolenju vzrok zobni razžor ali zobna gniloba ali znanstveno caries dentium, ki uničuje človeškemu rodu zobe tako zgodaj in je zavoljo tega postala prava ljudska bolezen.

Da pa razumemo pravi vzrok in potek zobne bolezni, se moramo najprej seznaniti nekoliko z razvojem in ustrojem zob, ki jih imamo v zgornji in spodnji čeljustnici.

Ko pride otrok na svet, je brez zob. V prvih šestih mescih novorojenček tudi ne potrebuje zob, ker je ves prebavni predor tako ustvarjen, da je sprejemljiv samo za tekočo hrano, predvsem pa samo za mleko, ki ima v idealni obliki vse snovi za krepitev nežnega telesa ter za rast in čvrsti razvoj poznejših zob.

Prvi mlečni zobčki se pokažejo v starosti od 6. mesca naprej in se vedno bolj izpopolnjujejo tako, da znaša število mlečnih zob na koncu drugega leta 20. V času dobivanja mlečnih zob se pa tudi izvrši prehod od tekoče na tršo hrano. Narava je dobro preskrbela za opozoritev staršev, ko se zobje začne kazati, da dajo dojenčku kaj trdega gristi, da si s tem utrdi čeljusti.

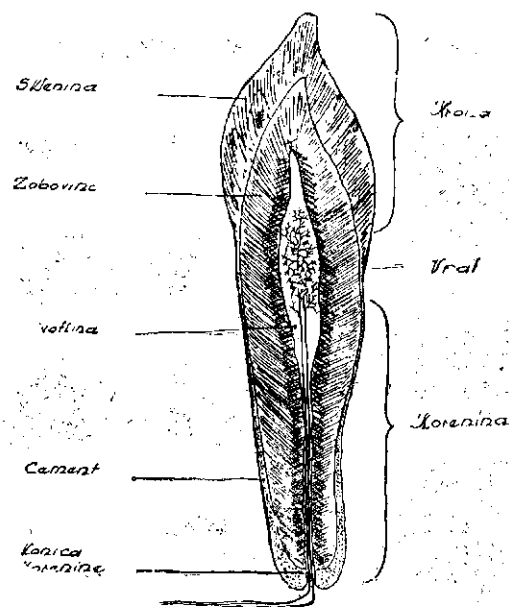
Prvo zobovje, ki se imenuje zavoljo svoje mlečnobebebarve mlečno zobovje,

ostane do konca 6. leta starosti, na kar mlečni zobje začno izpadati in jih nadomestijo stalni zobje, katerih število naraste do konca 14. leta na 28; od 17. do 40. leta se pridružijo še 4 nadaljnji zobje, tako zvani modrostni zobje, tako da šteje polnoštevilno človeško zobovje 32 zob.

Zobje so nameščeni v koščenih predelkih gornje in spodnje čeljustnice v tako zvanih zobiščih ali alveolah. Na vsakem zobu razločujemo krono, vrat in korenino (glej sliko 1.). V zobiščih so skrite korenine in večji del zobnega vrata. V ustno votlino štrli samo krona in ozek pas zobnega vrata.

Glede tvarine, iz katere je zob sestavljen, je stvar sledeča: ogrodje in temeljno obliko zoba tvori zobovina, ki je na kroni oplašena z več milimetrov debelo sklénino (z emajlom), na koreninah pa s cementom (glej sliko 1.).

Zobovina je kosti podobna, živa in zelo občutljiva tvarina. Emajl je mrtva, trda in zelo krhka snov in sestoji skoraj v celoti samo iz apnenčastih soli; cement pa kaže zopet kosti podoben ustroj. V sredini zoba oziroma zobovine je zobna votlina z zobnim mozgom, ki sestoji iz žilic in živcev, ki vstopajo vanjo skozi tanko odprtino na konici korenine (glej sliko 1.). V zobišču je zob pritrjen s korensko kožico, ki je polna žilic in živcev in posreduje zvezo med kostjo in zobom.

Slika 1

Sprednji zobje imajo dletasto krono in rabijo za raztrganje in razsekovanje hrane, zobje zadaj pa imajo ploščate krono in so namenjeni za drobljenje hrane.

Narava je tako uredila, da morajo vsa jedila, bodisi tekoča ali trda, skozi ustno votlino, kjer jih morajo posebni organi, izmed katerih nas v tej razpravi zanimajo zlasti zobje, mehanično in kemično predelati, da postanejo sposobna za sprejem v prebavno cev. Dobro prežvečeno je napol prebavljeno.

To delo pa zobje lahko izvršijo le tedaj, če so zdravi in nepoškodovani. (Dalje.)

ZDRAVSTVENA OSKRBA NAJBOLJ POTREBNIH

Bolniško zavarovanje upokoencev

Krajevna bratovska skladnica na Jesenicah je osvojila pravilnik za ustanovitev prostovoljnega zavarovanja upokoencev, nezgodnih rentnikov, vdov in otrok bivših članov itd. S tem prostovoljnim zavarovanjem si bodo oskrbeli pomoč zdravniške oskrbe najbolj potrebni. V naslednjem objavljamo pravilnik tega prostovoljnega zavarovanja:

Pravilnik

za izvajanje prostovoljnega bolniškega zavarovanja upokoencev in drugih rentnikov pri
Krajevni bratovski skladnici na Jesenicah

Čl. 1.

(1) Prostovoljno zavarovanje za primer bolezni v smislu §44., odst. 1., točka a) in b) pravil bratovske skladnice R. br. 4826 z dne 29. decembra 1937., je dovoljeno

a) upokoencem in nezgodnikom, ki prejemajo pokojnino ali nezgodno rento od bratovske skladnice ali od Pokojninskega zavoda za nameščence, a so pred upokojitvijo ali nezgodo bili obvezno zavarovani pri bolniškem oddelku Krajevene bratovske skladnice na Jesenicah, če niso zaposleni pri nikakršnem delu in če prebivajo v območju Krajevene bratovske skladnice na Jesenicah, ki obsega sledeče občine v radovljiškem srezu: Begunje na Gorenjskem, Bled, Bohinjsko Bistrico, Bohinjsko Srednjo vas, Brezje, Breznico, Gorje, Jesenice, Kamno gorico, Koroško Belo, Lesce, Ovišje, Radovljico in Ribno;

b) vdovam in otrokom bivših članov, ki so pred upokojitvijo, nezgodo ali smrtjo bili

obvezno zavarovani pri bolniškem oddelku Krajevene bratovske skladnice na Jesenicah, če niso zaposleni pri nikakršnem delu in če prebivajo v območju, navedenem pod a).

(2) Osebe, ki jim je dovoljeno prostovoljno zavarovanje za primer bolezni, se morajo prijaviti za zavarovanje v letu dni, odkar so začeli prejemati pokojnino ali rento, drugače jim pravica do prostovoljnega zavarovanja ugasne.

(3) Članstvo prostovoljno zavarovanih članov se začne z dnem poslani prijave in predpisno vplačanega prispevka, preneha pa z dnem odjave oziroma prestopa plačevanja prispevkov.

(4) Osebe, ki so bile prostovoljno zavarovane za primer bolezni, a jim je članstvo prenehalo zaradi odjave ali prestopa plačevanja prispevkov, se pri Krajevni bratovski skladnici na Jesenicah ne morejo ponovno prostovoljno zavarovati.

Čl. 2.

(1) Za primer bolezni prostovoljno zavarovane osebe plačujejo same oba dela rednega prispevka za bolniško zavarovanje v odstotni višini, v kateri plačujejo ta prispevek obvezno zavarovani člani in za te člane Kranjska industrijska družba in sicer po meznem razredu, ki ustreza

a) pri prostovoljno zavarovanih osebah, ki so poročene ali imajo v zavarovanje prijavljene otroke izpod 18. leta starosti, zavarovanemu zaslužku dnevnih din 20,—

b) pri prostovoljno zavarovanih osebah, ki so neporočene, vdovci ali vdove in nimajo v zavarovanje prijavljenih otrok, zavarovanemu zaslužku dnevnih din 15,—

(2) Celotni mesečni prispevek za prostovoljno zavarovanje za primer bolezni mora

prostovoljno zavarovana oseba vplačati pri Krajevni bratovski skladnici na Jesenicah do 10. dne v mesecu, sicer nastopijo posledice po določbah čl. 1., odst. 3. in 4.

Čl. 3.

(1) V primeru bolezni imajo prostovoljno zavarovane osebe, dokler traja njih bolezen, vendar ne dalje ko šest mesecev, pravico do tehle podpor:

1. do brezplačne zdravniške pomoči ter potrebnih zdravil in pomožnih priprav;

2. ob porodu do potrebne babiške pomoči in primerne zdravljenja.

(2) Če prostovoljno zavarovana oseba umre, povrne bratovska skladnica dokazane stroške pogreba, toda največ s 30 kratnim zneskom dnevnega zavarovanega zaslužka.

(3) Člani rodbine prostovoljno zavarovane osebe (zakonska žena, zakonski otroci do dovršenega 18. leta starosti), če nimajo nikarkršnih dohodkov in žive z zavarovano osebo v skupnem gospodinjstvu ter jih ta oseba vzdržuje iz svoje pokojnine ali rente, imajo pravico do tehle podpor:

1. ob bolezni do brezplačnega zdravljenja, zdravil in potrebnih pomožnih priprav za šestmesečno zdravljenje, toda samo toliko časa, dokler ima tudi prostovoljno zavarovana oseba pravico do pomoči;

2. ob porodu do potrebne babiške pomoči in primerne zdravljenja.

(4) Če rodbinski član umre in so podani pogoji odstavka 3., povrne bratovska skladnica dokazane stroške pogreba, toda največ z zneskom, ki se izplačuje iz naslova pogrebne v primeru smrti rodbinskega člana v obveznem bolniškem zavarovanju.

Čl. 4.

(1) Namesto podpore, ki je predpisana v členu 3., odst. 1. in 3., daje lahko bratovska

skladnica zdravljenje v bolnišnici ob pogojih, ki veljajo za to v obveznem bolniškem zavarovanju.

(2) Z brezplačnim zdravljenjem v bolnici je treba razumeti tudi brezplačno odpremo bolnikov v bolnišnico kakor tudi povrnitev stroškov za povratak iz bolnišnice domov, vse to po najnižjem železniškem razredu, ali pri uporabi drugih cenjenih sredstev, kolikor so potrebni, z izključitvijo avtomobilov in sličnih dragih vozil.

Čl. 5.

(1) Stroške zdravljenja v bolnišnicah plača bratovska skladnica samo tedaj, če je sama poslala zavarovano osebo ali rodbinskega člana na tako zdravljenje ali če je naknadno privolila v tako zdravljenje.

(2) Če si vzame prostovoljno zavarovana oseba posebnega zdravnika, ki ni zdravnik bratovske skladnice za tisti okoliš, v katerem tista oseba prebiva, zadevajo straški, ki jih povzroči to zdravljenje, bratovsko skladnico le tedaj, če dotični, ki zahteva povrnitev teh stroškov, dokaže, da je bila podana izredna nujnost zdravniške pomoči in da se zdravnik bratovske skladnice pozivu ni mogel pravočasno odzvati.

Čl. 6.

(1) V vsem ostalem veljajo analogno določbe pravil bratovske skladnice o obveznem bolniškem zavarovanju, kolikor je to za prostovoljno zavarovanje smiselno dopustno.

(2) Krajevna bratovska skladnica si pridruži pravico, da ta pravilnik in vohče vse pogoje prostovoljnega zavarovanja za primer bolezni po potrebi izpremeni ali dopolni in da v primeru, če bi se pojavilo stalno znatno neravnovesje med prejemki in izdatki, s sklepom krajevne skupščine izvajanje tega prostovoljnega zavarovanja tudi povsem ukine.

Jesenice dne 13. novembra 1940.

★ ★ ★

V.W.:

OBRAMBA PRED NAPADI IZ ZRAKA

(Nadaljevanje.)

Trgovinske izložbe morajo imeti spuščene rolete. Svetle nočne reklame je treba odpraviti. Ulične svetiljke morajo imeti potrebne ščite (kape), kateri zakrivajo svetlobo pogledu iz zraka.

Kemična maskiranja se v večini primerov uporabljajo podnevi in v mesečnih nočeh kot pomožna sredstva. Najcenejši in najhitrejši način dimnih zaves je oblika oblakov, ki so priporočljivi zato, ker ne delajo poulične meglice, ki ovirajo obratovanje, gašenje požarov itd. Ti oblaki se proizvajajo najbolje s pomočjo aeroplanov.

Dobro je tudi namestiti lažna naselja na dovolj oddaljenem kraju od pravega.

Maskiranje tovarn in rudarskih podjetij

Način maskiranja vsakega posebnega objekta je odvisen od prirode objekta samega in od prilik v njegovi bližini.

V prvi vrsti pride v poštev pogozdovanje. Ko je drevje golo, je treba računati tudi z:

a) kamuflažnim barvanjem streh in zidov;

b) postavljanjem poševnih in horizontalnih pomožnih mask.

Poleg tega je koristno zasaditi plazilke raznih vrst ob zidovih in na strehah, to je tudi koristno za zimsko dobo, ko ni listja ter plazilke s svojimi prepletenimi vejami delajo dobro prirodno mrežo.

Posebno pažnjo je treba polagati optičnemu maskiranju (odstranjevanju dimov in svetlobe).

Najboljša mera za maskiranje je zmanjšanje nočne razsvetljave. Pri delu v tovarni se priporoča zamenjava običajnega okenskega stekla s steklom temno-modre barve, katera v zadostni meri prepušča dnevno svetlobo. Okna na strehah pa je treba pokriti z zavesami.

Ker imajo sence tovarniških zgradb pravilne geometrijske oblike, je popolno uničenje teh težko doseči. Zaradi tega je treba izvesti kak način deformiranja sence. Potrebno je, da poznamo predvsem sence tovarne in zlasti sence dimnikov. Šele potem moremo s pomočjo dekoracije iste spremeniti.

Ako se vsa površina tovarne, na katero se projektirajo sence, pokrije s peskom in pepelom, se lahko v zadovoljni meri doseže uničenje teh učinkov. Površina zemlje, posuta z zemljo in pepelom, ne sme imeti pravilnih oblik niti jasno odrejene meje, v poštev pridejo tudi dimna ogrinjala.

Kjer v tovarni ali v podjetju ni mogoče prenehati z delom, je potrebno, da se notranji obrat maskira čim bolje. To so v prvi vrsti železnice in rejoni tovarne, ki jih najbolj maskiramo s pomočjo horizontalnih dekoracij, ki dopuščajo skrito obratovanje. Posebno pažnjo je treba polagati na specialne krake, kateri večje

industrijsko železnico z občo železniško mrežo. Te krake in posebno njih dele, ki so tovarni najbližji, ($\frac{1}{2}$ do 1 km) je treba dobro maskirati. Dobro je, če se zgradi na oddaljenem prostoru lažne krake in po možnosti tudi lažni objekt, ki bi posebno ponoči imitiral tovarno in podjetje. Tovarne in podjetja, ki zavzemajo večje površine, se lahko zelo uspešno maskirajo z meglenim oblakom (100 do 150 m nad površino zemljišča).

(Konec prih.)

★ ★ ★

LITERARNI VEČER NA JESENICAH

Rekli smo že, da nas naši umetniki v tem kotu premalo obiskujejo. Nimamo pravih umetniških večerov, tudi umetniških razstav ni itd., četudi bi bila to istočasna kulturna in narodnokulturna potreba.

Preteklo nedeljo pa so nas obiskali naši mladi pisatelji in pesniki, člani Umetniškega kluba iz Ljubljane: gospodje Vladimir Bartol, Ludovik Mrzel, Ladislav Kiauta in Nikolaj Pirnat, najavljen je bil še Jože Kranjc. Čitali pa so tudi pesmi Igorja Torcarja.

Čudno, na Jesenicah smo jih sprejeli tako, da nimamo več pravice reči, zakaj se Jesenic umetniki slovenske besede in slike izogibljejo. Premajhna udeležba. Ali je tu res tako malo inteligence, ki je na take večere prva poklicana. Edino opravičilo bi bilo, da je nedelja na Jesenicah slab dan za prireditve. Takrat namreč vse beži ven iz doline in se pozno vrača. Prihodnjič tako prireditev na kak drugi dan!

K recitacijskemu večeru pa bi pripomnili še, da ne smemo gledati samo na umetniški pojav, nego predvsem na to, da prisotni slišijo izgovorjavo. Zada odprt oder je za take nastope nemogoč.

Malo je bilo prisotnih, toda kdor je videl in poslušal nastop slovenskih mladih umetnikov, je doživel lep večer slovenske besede in lep nastop slovenske kulture na mejah domovine.

Minister g. dr. Budisavljević na obisku v naši železarni

GOSPODARSKE NOVICE

OBVESTILA

V Rusiji so uvedli šolnino. Rusija se približuje staremu redu. Za uvedbo »stahano-vizma« (stori čim več moreš) je bil uveden zopet 8 urni delavnik, za tem so sedaj uvedli zopet šolnino za obisk višjih šol. Potem so uvedli v vojski disciplino, ki gre daleč mimo »tavarisa«. Sploh pravijo očitveci vkorakanja ruskih armad v Besarabijo, da je ruska vojska odlična, opremljena prvovrstno in najbolj dostojna. Kletev v ruski armadi je prepo-vedana. Velika ruska domovina prihaja iz ekstremov v normalno življenje.

Madžari bodo delali drobiž iz železa. Z namenom, da prihranijo baker in nikelj, bodo na Madžarskem izdelovali denar kar iz železa. Najbolj pametno! Kakor v starih časih. Tak postopek je dober tudi za pomoč draginji. V promet je treba spraviti manj vreden denar, da pomaga k razvrednotenju valute.

Industrijske in agrarne države — industrijski in agrarni kraji. O tem se sedaj mnogo govori. Baje se izdelujejo načrti, kako bi bile nekatere države samo agrarne, druge pa zato bolj industrijske. Je že vse prav in res, da je treba delo prilagoditi osnovam, toda drugo vprašanje pri tem je tudi važno. Da bi samo eni imeli koristi in industrije, da bi samo eni lahko bili gospodje osmurnega dela itd., drugi pa bi samo na poljih garali in se topli z zemljo, to ne bi bilo prav. Mi vsi vemo, kako se živi ob industriji in kako kot poljski delavec. S tem bi bilo nekako rečeno, da hodo samo nekateri deležni blagostanja ob industrijah, drugi pa bodo cokljali po njivah in pobirali krompir. Vsaka država naj ima svobodo industrijskega in agrarnega razvoja, kolikor ji gre in ugaja, pa bo najboljše na svetu.

Beograjska občina je kupila pekarno za tri milijone dinarjev. Tu bo pekla ceneni ljudski kruh in baje tako regularila cene kruha.

V enem tednu se je proizvodnja železa in jekla v Ameriki dvignila za 96 %. To vse-kakor pomeni, da v Ameriki v teh časih mnogo delajo.

Švica si kupi nekaj brodovja. Najceneje je, če si vsaka država dobavlja blago preko morja z lastnim brodovjem. Tako dela tudi Švica, ki ima izhodiščno luko v Genovi. Sedaj bo kupila nekaj trgovskega brodovja, da bo prevažalo blago. Seveda bo bolj nerodna vožnja, toda potreba je potreba.

Nove tvornice v Pančevu. Pančevska občina je dala brezplačno zemljišče za kemično tovarno, ki bo zgrajena v kratkem času. Prav tako je dala občina brezplačno zemljišče tudi za novo tovarno karoscrij. Občinski odbor te občine torej razume, kaj pomeni podjetnost v kraju.

Sladkorne repe je Nemčija pridelala skoraj 4 milijone ton več kakor prejšnja leta. Na vsak način moramo priznati, da to ljudstvo resnično tudi dela, veliko dela, zato tudi uspeva. Voditi tak vojaški aparat, imeti toliko ljudi, pa vse oskrbeti in še iniciativno borbo v rokah imeti, je možno le na sposobni organizaciji in na velikih gospodarskih ustvaritvah. Ko so se druge topli za plotovi in debatirali, ali bi delali 6 ali 8 ur, so Nemci delali kar naprej. Če delaš, pa nekaj tudi napraviš. Delavnosti se učimo pri tem narodu!

V Rusiji zopet podoficirji. O ruski vojski je znano, da je dobro opremljena in dobro hranjena. Begunci iz Besarabije so pravili tudi, da na nastopa ruska vojska res dostojno velikemu narodu. Tudi tista kletev, ki je pri vojakih običajna, je morala iz ruske armade. Šarže so bile: mlajši tovariš komandir, starejši tovariš komandir itd. Sedaj pa so uvedli zopet kaprale, podnarednike in narednike kakor v ostali Evropi. Torej za uvedbo 8 urnega delavnika, za uvedbo šolnin, še nov ukrep nazaj na stare čase. Zakaj mislite, da vse to. Najbrž zato, ker živijo tudi tam ljudje. Kjer pa ljudje živijo, se mnogo ne more spremeniti, kajti ljudje so na svetu res nekaj posebnega.

Dr. Glančnik Josip, zobozdravnik, se je preselil s svojo ordinacijo v vilo »Rezi Vidice« na Krekovem trgu števil. 2, in ordinira od ponedeljka do petka od 8. do 12. in od 14. do 18. ure. V sobotah, nedeljah in ob praznikih ni ordinacije.

ZA NAŠE GOSPODINJE

Čevapčiči

1½ kg govejega mesa s stegna, po možnosti brez žil, razrežemo in zmeljemo, nekoliko osolimo in pridenemo praženo čebulo. To zmes z rokami prav dobro zgnetemo in izoblikujemo za prst debele in dolge svaljke. Pečemo jih v plitvi ponvi na vroči masti. Pečene zdevamo v kozico in pokrijemo. Ko so vsi spečeni, zarumenimo v masti nekaj na koščke zrezane čebule. Potem zložimo čevapčiče na krožnik in jih potrosimo s čebulo. Na mizo jih postavimo s paradižnikovo omako ali mešano solato.

Krompirjevi rogljički za čaj

Iz 10 dkg kuhanega in nastrganega ali pretlačenega krompirja, 8 dkg moke, 5 dkg presnega masla in nastrganega parmezana (po okusu) zamesimo testo, iz katerega naredimo potem rogljičke, ki jih spečemo v pečici, ali pa razvaljamo testo v dve krpi, med katere namažemo šunkov nadev (seskljano šunko). Zgornjo krpo pomazemo po vrhu z razžvrkljanim jajcem in spečemo nato kolač v pečici.

Koštrunov ragu

Tri četrt kilograma koštrunovih reber ali prsi operite, zrežite na primerne kose in vrzite v slan krop, ki mu pridenete tudi košček čebule. Ko je meso mehko, zarumenite na žlici masti žlico moke in stresite to prežganje v juho, ki jo izboljšajte še s kislo smetano.

Szekely guljaž

Na masti opražimo 15 dkg na rezine zrezane čebule, pridenemo nato nekoliko paprike in tri četrti kilograma na kocke zrezane svinjine, posolimo in opopravimo. Ko je meso na pol mehko, pridenemo pol kilograma kislega zelja, zalijemo vse skupaj z vodo in dušimo dalje tako dolgo, dokler ni meso popolnoma mehko. Nazadnje pridenemo še eno desetinko litra kisle smetane. H guljažu serviramo lahko kruhove ali pa krompirjeve cmoke.

MALO KOZMETIKE

Nikar se zanemarjati!

Še vedno je mnogo žena, ki zanemarjajo svojo zunanost. Dokler še niso poročene, bi radi ugajale, ko pa dobe možička in so medeni tedni že za njimi, se začne vsakdanjost, često s prozaičnimi skrbmi. Zdi se, da je poezija življenja odšla, mož ima itak svoje delo in skrbi — čemu naj bi žena torej skrbela za to, da bi bila lepa. Ženka postane nekoliko komodna, kar se tiče svoje osebe, saj ima vendar tako mnogo dela!

Nobena žena pa bi se ne smela zanemarjati.

Če to dela, dela ogromno napako. Res je, da so mnogokrat to najboljše žene in gospodinje, ki zagrešijo to napako. So nesebične, ki jim je več za blaginjo svoje rodbine kakor zase.

Tako pridne in marljive so, vedno imajo zadrego, vse hočejo urediti in tako jim nazadnje ne ostane prav nič časa za lastno osebo. Tem ženam velja naš poziv.

Ne smete pozabiti, da imate dolžnosti do sebe, ki so neposredno tudi dolžnosti do drugih. Mislite predvsem na svojega moža. Res

je, medenih tednov ni več — pa kljub temu vidi mož rad svojo ženko vedno čedno in prikupno, da bo z veseljem mislil na svoj dom, za katerega dela in se muči.

Razumljivo je, da se v plesni obleki ne morete sukati v kuhinji, toda čedno, snažno domačo obleko imate vendarle lahko; zraven pa vedno mirno, urejeno pričesko in če čist bel predpasnik, pa ne bo vašemu možu neprijeten pogled na vas in si ne bo mislil, kako se je žena spremenila.

Če pazite, drage gospe, tudi doma nase, bo ta mali trud poplačan v domači sreči.

Prav je, da se uredite, kadar greste s svojim možem v gledališče, kino, na koncert, toda nikar samo tedaj, da ne bo mož zasumil, da se uredite za druge moške, ne za njega.

Tudi zaradi ugleda svojega moža pazite na svojo zunanost. Nikar se ne zanemarjajte, kajti mož pridobi na ugledu, če je njegova žena negovana in zadovoljna.

Tu pa so še največji opazovalci in kritiki — lastni otroci. Vsak otrok si želi svojo mamico lepo, čim lepšo, da je ponosen na njo. S svojim izgledom pa daje mati otrokom tudi dober zgled za čednost in ličnost.

Svet gleda zdaj zelo na zunanost, morda celo preveč.

ZA DOBRO VOLJO

Prva pomoč

Dva prijatelja se srečata.

»Kje pa si bil?«

»V samarijanskem tečaju.«

»Kaj si se pa tam naučil?«

»Nuditi prvo pomoč.«

»Imenitno! Ali mi lahko pomagaš s stotakom?«

Pomilovanja vreden

France je povabljen na praznovanje k botrici. Same dobrote so na mizi. France je, dokler more. Iznenada pa začne tuliti.

»Kaj pa je?« ga sočutno vpraša dobra botrica.

»Ah,« stoka France, »jesti ne morem več. Poln trebuh imam že.«

»No,« ga tolaži botrica, »saj ni tako hudo; pa spravi še kaj v žep.«

»Saj to je tisto,« zastoka nemočno France. »Zepe imam tudi že vse polne.«

Radovednost.

»Očka, prosim te, daj, pogladi tega psa!«

»Zakaj pa, Borček?«

»Rad bi vedel, ali grize.«

Slabo je razumel

Ranjenca so obvezali, potem pa so ga še povprašali po osebnih podatkih: kdo je, odkod je, koliko je star...

»Ali ste oženjeni?« ga končno vprašajo.

»Ne,« je dejal, »saj sem se le z glavo zaletel ob železne podboje.«

Darilo za god

»Hm, ko bi le vedel, kaj naj podarim svoji teti za god!...«

»Ali je omožena?«

»Ne.«

»Mlada?«

»Stara.«

»Potem ji pa pošlji anonimno ljubezensko pismo!«

Vedno bi rad imel dopust...

»Porenta, imeli ste že prosto, da ste pomagali svoji ženi pri selitvi, potem ste šli za pogrebom svoje tašče, in zadnjič je imel vaš otrok ošpice. Kakšen vzrok boste pa danes povedali?«

»Oženil se bom, gospod ravnatelj!«

Poslednja volja

Ko je ležal gospod Skaza, trgovec z vinom, na smrtni postelji, je poklical k sebi svoje štiri sinove ter jim med drugim rekel: »Preden se poslednjič poslovim od vas, vam moram izdati važno trgovsko skrivnost: vino se lahko dela tudi iz grozdja.«